

Is de pakkans wel te vergroten eigenlijk?

Commercieel monopolie wordt versterkt

De belangrijkste aanbeveling van Jacobus Lubsen is dat voor niet-commercieel gefinancierd onderzoek lichtere procedures nodig zijn dan bij onderzoek gesponsord door farmaceutische bedrijven. De gegevensbewaking bij onderzoek van farmaceutische bedrijven stelt immers hoge eisen en is daardoor duur. De European Science Foundation heeft in 2009 alarm geslagen dat onderzoekers zonder commerciële achtergrond nauwelijks nog onderzoek naar medische behandelingen kunnen verrichten, mede door Europese en landelijke regelgeving over omgang met gegevens die een aparte infrastructuur vereist en de kosten te hoog maakt. Dat maakt het onmogelijk om het industrieel gesponsord onderzoek over te doen met hoogst noodzakelijke aanpassingen. Het industrieel gesponsorde onderzoek is immers vaak onvoldoende basis om beslissingen te nemen in de gezondheidszorg door keuzes in opzet en analyse, waardoor het product van de farmaceut er te rooskleurig uitkomt.

De Koninklijke Nederlandse Akademie voor Wetenschappen stuurde hierover een indringende brief aan de betrokken ministeries, om te pleiten voor het oprichten en ondersteunen van onafhankelijke 'clinical trial centra' – naar buitenlands voorbeeld – die ook toegerust moeten zijn voor aangepaste vormen van gegevensbewaking. De brief bleef zonder gevolg, vanwege de bezuinigingen die al niet meer toelaten om het lopende wetenschappelijke onderzoek te bekostigen.

Als geen oplossing komt voor de infrastructuur van niet-commercieel onderzoek naar werkzaamheid van geneesmiddelen, inclusief gegevensbewaking, zal het monopolie van farmaceutische bedrijven op het onderzoek van de eigen producten worden versterkt. De gezondheidszorg zal steeds minder verweer hebben tegen steeds duurdere produc-

ten, waarvan nut en veiligheid ten opzichte van bestaande middelen onvoldoende bewezen zijn.

PROF DR DIEDERICK E GROBBEE
Epidemioloog, Utrecht

PROF DR MARCEL M. LEVI
Internist, Amsterdam

PROF DR JOS WM VAN DER MEER
Internist, Nijmegen

PROF DR JAN P VANDENBROUCKE
Epidemioloog, Leiden

PROF DR ELISABETH GE DE VRIES
Internist, Groningen

Zorg voor open cultuur

Jacobus Lubsen stelt dat wetenschapsfraude het beste tegengegaan kan worden door de pakkans te vergroten (Opinie & Debat, 26 november). Hiertoe geeft hij twee oplossingen: forensische statistiek op openbaar gemaakte databases en een controleur op de werkvloer. Deze oplossingen adresseren echter niet de oorzaak van de recente misstanden: de afwezigheid van een open, kritische onderzoekscultuur.

Valt hierover iets te leren uit de recente misstanden? Ja. De klokkenluiders waren jonge wetenschappers, ondanks belemmeringen zoals hun beperkte referentiekader en afhankelijke positie. Maatregelen tegen deze belemmeringen zullen promovendi kritischer doen kijken naar de onderzoekscultuur op hun afdeling en zo helpen misstanden te voorkomen.

Allereerst zou de opleiding van promovendi niet moeten plaatsvinden op één enkele afdeling. Als gedurende de promotie de jonge onderzoeker langere periodes doorbrengt op verschillende onderzoeksgroepen ervaart, hij dat wat gangbaar is in de ene groep de uitzondering vormt bij de andere. Discussie zal volgen en misstanden worden zo in de kiem gesmoord.

Maar als er dan echt iets mis is moet de drempel om naar de vertrouwenspersoon te stappen zo laag mogelijk zijn; de rector magnificus als vertrouwenspersoon is daarmee niet het beste voorbeeld. Voor jonge onderzoekers kan dat bewerkstelligd worden door ook een promovendus als vertrouwenspersoon aan te stellen. Promovendiverenigingen, die functioneren als platform voor promovendi om onder elkaar van elkaar te leren, kunnen hier een sleutelrol in spelen.

Deze maatregelen leiden niet direct tot een vergroting van de pakkans. Wel leiden ze tot een open en kritische onderzoekscultuur: een omgeving waarin een fraudeurs niet goed gedijen.

BOB SIEGERINK, MSC

Promovendus op de afdeling klinische epidemiologie en oud-bestuurslid van de Vereniging voor (Arts) Onderzoekers, beide van het Leids Universitair Medisch Centrum